

***Наталія Михайлівна Дика,**
завідувач кафедри мовно-літературної освіти
ІПО Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, професор*

***Розінкевич Наталія Василівна,**
доцент кафедри мовно-літературної освіти
ІПО Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
кандидат філологічних наук*

**Особливості викладання української літератури
в 2024/2025 навчальному році: методичні поради**

Викладання української літератури в очному, дистанційному та змішаному форматах потребує від вчителя-предметника орієнтування в актуальних навчальних програмах, уміння застосовувати інтерактивні методи, інформаційні онлайн-сервіси та індивідуальний підхід до кожного учня, оскільки компетентнісне навчання української літератури досягається шляхом розкриття можливостей навчального предмета для формування наскрізних умінь, читацької та ключових компетентностей учнів/учениць.

У 2024/2025 навчальному році освітній процес у закладах загальної середньої освіти спрямовують на реалізацію Державного стандарту початкової освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21 лютого 2018 року), Державного стандарту базової середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 898 від 30 вересня 2020 року зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 972 від 30.08.2022), Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1392 від 23 листопада 2011 року) з урахуванням досягнень впровадження концептуальних засад реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» та подолання

викликів, зумовлених особливостями освітнього процесу в умовах воєнного стану, зокрема і подолання освітніх втрат.

Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році URL:

<https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetivintehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20242025-navchalnomu-rotsi>

Додаток 2. Мовно-літературна освітня галузь. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів /інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-instruktyvno-metodychni-rekomendatsii-shchodo-vykladannia-navchalnykh-predmetivintehrovanykh-kursiv-u-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity-u-20242025-navchalnomu-rotsi>

Моделні навчальні програми з української мови, української літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих мовно-літературних курсів, інтегрованих курсів літератур для учнів 5–7 класів розміщені на офіційному сайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitniprogrami/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkolizaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>:

МОН затвердило рекомендації щодо оцінювання учнів 5-9 класів НУШ.

Рекомендації визначають:

- загальні критерії оцінювання, зокрема, загальні підходи до встановлення результатів навчання учнів,
- критерії оцінювання за освітніми галузями.

✓ [МОН визначило, як оцінювати учнів 5–9 класів НУШ – Освіта.UA \(osvita.ua\)](https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitniprogrami/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkolizaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku)

- ✓ [Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання – Освіта.UA \(osvita.ua\)](#)
- ✓ [Rekomendaciyi.pdf \(osvita.ua\)](#)
- ✓ [Svidotstvo_dosyahnennya-5-9-kh_klasiv-20.pdf \(osvita.ua\)](#)
- ✓ [Zagalni_kriteriyi.pdf \(osvita.ua\)](#)

Вивчення української літератури у 2024/2025 навчальному році здійснюватиметься за такими програмами:

✓ у **5-6 класах** – за модельними навчальними програмами для закладів загальної середньої освіти, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» наказом від 12.07.2021 №795. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0795729-21#Text>.

Модельні навчальні програми з української літератури розроблені на основі Державного стандарту базової середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. №898), ґрунтуються на цінностях Нової української школи і спрямовані на формування ідеального образу її випускників: освічених і відповідальних громадян України, всебічно розвинених, патріотів, готових до прийняття ризикованих рішень та інновацій.

Українська література: наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2023 року № 1575; наказ Міністерства освіти і науки України від 01.12.2023 року №1466; наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 №883.

Перелік програми української літератури для 5-6 класів

[Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти \(авт. Архипова В. П., Січкарь С. І., Шило С. Б.\).](#)

[Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти \(авт. Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.\).](#)

Модельна навчальна програма «Українська література. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.).

Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури)

Модельна навчальна програма "Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5 - 6 класи" для закладів загальної середньої освіти (авт. Старагіна І.П., Новосьолова В.І., Терещенко В.М., Романенко Ю.О., Блажко М.Б., Ткач П.Б., Панченков А.О., Волошенюк О.В.).

Модельна навчальна програма “Інтегрований курс української мови і літератури для класів з навчанням мовою корінного народу та/або національної меншини. 5-6 класи” (авт. І. Хворостяний, І. Унгурян)

Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)

Модельна навчальна програма "Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5 - 6 класи" для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т.О., Тригуб І.А.).

Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти» (авт. М. Чумарна, Н. Пастушенко)

✓ у 7–9 класах здобувачі освітніх послуг навчатимуться за модельними навчальними програмами для закладів загальної середньої освіти, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Наказ МОН від 24.07.2023 №883.

Українська література для 7-9 класів

Модельна навчальна програма «Українська література. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А., Тригуб І. А.)

«Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(авт. Заболотний О. В., Слоньовська О. В., Ярмільська І. В.)

«Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти
(авт. Пастушенко Н. М., Чумарна М. І.)

Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури)

Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О.)

Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)

Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А., Молодик К. Ю.)

Модельна навчальна програма «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7-9 класи» (авт. Ніколенко О. М., Мацевко-Бекерська Л. В., Качак Т. Б., Богосвятська А.-М. І., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г.)

Міністерство освіти і науки оприлюднило модельні навчальні програми для 7-9 класів, які навчаються за програмою НУШ. Наказ МОН від 16.08.2023 №1001:

Модельна навчальна програма «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О.)

✓ у 10–11 класах учні навчатимуться за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом МОН від 23.10.2017 №1407.

URL:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/npa/5a1feal1b8a27.pdf>

Електронні версії підручників для учнів 10-11 класів розміщено на офіційному сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

[Українська література 10 клас \(imzo.gov.ua\)](http://imzo.gov.ua)

[Українська література 11 клас \(imzo.gov.ua\)](http://imzo.gov.ua)

Вимоги до модельних навчальних і навчальних програм визначені в **Додатку 6** до нової редакції Типової освітньої програми для 5–9 класів.

На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми навчального предмета (інтегрованого курсу) вчитель / учителька складає **календарно-тематичне планування** з урахуванням навчальних можливостей учнівства. Календарно-тематичне планування складають у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел. Воно може бути об'єднане з навчальною програмою в один документ. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя / вчительки. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти, міста, району чи області не передбачено законодавством.

З метою забезпечення впровадження Державного стандарту базової середньої освіти Міністерством освіти і науки України організовано розроблення Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти – Інститут модернізації змісту освіти (imzo.gov.ua)

Поданий у Типовій освітній програмі перелік модельних навчальних програм є базовим і може бути доповнений іншими модельними навчальними програмами, які у встановленому законодавством порядку отримують гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», шляхом внесення змін до цієї Типової освітньої програми в установленому порядку.

Спираючись на модельні навчальні програми заклад освіти може розробляти навчальні програми предметів, інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом базової середньої освіти та/або відповідними модельними навчальними програмами. Формування змісту навчальних предметів, інтегрованих курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності результатів навчання кількох освітніх галузей, однієї освітньої галузі або її окремих складників.

Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

Міністерство освіти і науки України затвердило **зміни до типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти** (наказ МОН від 09.06.2024 №1120):

Наказ МОН від 09.08.2024 №1120 від 09.08.2024 "Про внесення змін до типової освітньої програми 5-9 класів закладів загальної середньої освіти"

Про внесення змін до типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти – Освіта.UA (osvita.ua)

Мета змін — зробити Типову освітню програму більш гнучкою для впровадження різноманітних навчальних планів, варіативних інтегрованих курсів або навчальних предметів чи їхнього комбінування.

Більше гнучкості в організації навчання: МОН затвердило оновлену Типову освітню програму для 5–9 класів | Міністерство освіти і науки України (mon.gov.ua)

Згідно з цим документом, у мовно-літературній освітній галузі для 5–9 класів (з українською мовою навчання) може бути обрано такі варіанти поєднання освітніх компонентів:

- 1) інтегрований мовно-літературний курс, іноземна мова;
- 2) українська мова, інтегрований курс літератур, іноземна мова;
- 3) українська мова, українська література, зарубіжна література, іноземна мова.

Типовою освітньою програмою передбачено, що заклад освіти, укладаючи навчальний план, може збільшувати кількість годин, визначену типовим навчальним планом на навчальний предмет / інтегрований курс. Для цього потрібно використовувати години навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами так, щоб сумарна кількість годин, визначена в навчальному плані освітньої програми закладу на освітню галузь, не перевищувала максимальну кількість годин, визначену для цієї галузі в додатках 1, 2 до типової освітньої програми.

Метою мовно-літературної освітньої галузі є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти (здатні спілкуватися для духовного, культурного та національного самовираження, для збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування ціннісних орієнтацій і ставлень).

Зокрема, Держстандартом передбачено, що учні опановують базові знання мовно-літературної освітньої галузі за такими напрямками: інформація; комунікація; текст; літературний твір; мовні засоби.

На реалізацію окреслених напрямів зорієнтований компетентнісний підхід, і, як відзначають словесники, він значно посилює діяльнісний аспект у навчанні, забезпечуючи зростання особистісного досвіду учня через формування предметних і ключових компетентностей мовно-літературної освітньої галузі.

Розвиток навичок щоденного читання як процесу сприйняття і розуміння текстової інформації, покращує увагу, розширює світогляд, збагачує словниковий запас і сприяє безперервному особистісному розвитку.

За даними Міністерства культури та інформаційної політики, на сьогодні звичка читати для задоволення та розвитку починає втрачати свою популярність на користь споживання «швидкої» інформації з соціальних мереж, доступного відеоконтенту і телевізійних програм.

Тому з метою формування звички й потреби у читанні всіх українців, що є складовою гуманітарної безпеки України 03 березня 2023 року Уряд схвалив Стратегію розвитку читання на 2023 – 2032 роки «Читання як життєва стратегія» (розпорядження від 03 березня 2023 р. № 190-р., URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhhvalennia-stratehii-rozvytku-chytannia-na-period-d-o-2032-roku-chytannia-iak-zhyttieva-s190-30323>) та операційний план її реалізації, розроблену Міністерством культури та інформаційної політики.

Реалізація Стратегії здійснюється у двох **стратегічних напрямках**:

- **шляхом підтримки та розвитку книжкової екосистеми** – в результаті реалізації цього напрямку читачі отримають доступ до якісної різножанрової книги, насамперед україномовної, у різних форматах відповідно до потреб;
- **шляхом формування навички і потреби в читанні** – в результаті реалізації цього напрямку люди і спільноти обиратимуть читання як свідому та регулярну практику для дозвілля, навчання та розвитку.

Кожен із напрямів має **цілі**:

Стратегічний напрям I. Доступ до книги. Підтримка та розвиток книжкової екосистеми.

- **Стратегічна ціль 1.** Робити так, щоб книжковий ринок став конкурентоспроможним та задовольняв потреби споживачів, виробників та розповсюджувачів книжкового продукту.
- **Стратегічна ціль 2.** Працювати над тим, щоб читач мав доступ до легальної книжкової продукції.

Стратегічний напрям II. Формування звички і потреби в читанні. Читання як тренд.

- **Стратегічна ціль 1.** Зробити так, щоб читання книг стало регулярною дозвіллевою практикою більшості людей в Україні (для цього потрібно популяризувати читання як звичку та корисну дозвіллеву практику, а також як інструмент кар'єрного зростання та саморозвитку).

- **Стратегічна ціль 2.** Піклуватися про те, щоб здобувачі освіти сприймали читання як невід'ємну складову освітньої практики (для цього потрібно популяризувати читання як чинник розвитку критичного мислення та інструмент досягнення успіху у навчанні та житті).

- **Стратегічна ціль 3.** Робити так, щоб читання широко практикувалося як засіб інклюзії та соціальної адаптації (для цього потрібно забезпечувати використання читання як засіб роботи із вразливими групами населення).

Розроблення Стратегії зумовлене потребою кардинально змінити підходи до промоції читання. Читання має стати усвідомлено обраним дозвіллям, освітньою практикою та способом саморозвитку компетентних особистостей, здатних критично оцінювати прочитане та застосовувати здобуті знання й уміння у навчальних і життєвих ситуаціях. Викладацькі навички, педагогічний досвід та методичні можливості вчителів української літератури є важливим ресурсом для розвитку компетентних читачів, які цінують слово, захоплюються українською літературою, вміють творчо мислити та глибоко аналізувати.

Подаємо методичні поради щодо реалізації Стратегії та створення освітнього середовища, яке стимулює учнів до читання, розуміння та аналізу художніх текстів, сприяє розвитку їх читацької компетентності та критичного мислення.

Тож, пропонуємо заповнити таблицю «Читацьке бінго» і перевірити цю інформацію.

Завдання. *Зазначте назву книги, яку Ви прочитали. Упишіть у відповідну клітинку «Читацького бінго»*

Книга про реальні мандри	Книга письменника рідного краю	Книга про море	Книга про філософію
Книга про екологію	Книга про тварин	Книга детективну історію	Книга про кохання
Книга про психологію	Книга про будь-яку війну	Книга про цікаву математику	Книга про вигадані мандри
Книга-технотриллер	Книга-горор	Книга-аніме	Книга про письменника
Книга про історичні події Середньовіччя	Книга про індіанців	Книга про роздвоєння особистості	Книга про село

Спробуйте заповнити подібну таблицю. Дайте учнями виконати таку вправу.

Книга, яка вас розвеселила	Книга, яку ви купили	Книга, за якою знято фільм	Книга, яку ви порадите прочитати
Книга, яка залишила позитивне враження	Книга, яку вам подарували	Книга, на презентації якої ви були присутні	Книга, яку ви захочете дописати
Книга, яка залишила негативне враження	Книга, яку вам давали прочитати друзі	Ваша книга, на якій є дарчий напис письменника	Книга, яку ви хочете скоротити
Книга, яка залишила двояке враження	Книга, яку ви брали в бібліотеці	Книга, з автором якої у вас є спільне фото	Книга, на яку ви хочете написати рецензію

Переконані, що Ви впоралися з цим завданням, але, мабуть, це було нелегко.

Читання є найважливішим способом засвоєння базової інформації, специфічною формою комунікативно-пізнавальної діяльності особистості, одним із основних чинників її саморозвитку, тому ефективність читання визначається рівнем сформованості читацької компетентності учнів.

Для організації освітнього процесу педагогу варто використовувати корисні інформаційні ресурси, які допоможуть ефективно планувати уроки:

- ✓ **Лінгвістичний портал – MOVA.info.** URL: <http://www.mova.info>;
- ✓ **Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.** URL: <http://nbuv.gov.ua/>;
- ✓ **Бібліотека української літератури** – найбільша в інтернеті електронна бібліотека української літератури, яка крім українських книжок пропонує також літературну енциклопедію, біографії, шкільні твори, учнівські реферати, стислі перекази змісту творів з української та зарубіжної літератури. URL: <http://www.ukrlib.com.ua>;
- ✓ **Публічна бібліотека імені Лесі Українки.** URL: <http://lucl.lucl.kiev.ua>;
- ✓ **Український лінгвістичний портал.** URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>;
- ✓ **«Україніка»** – національний довідково-інформаційний та документальний ресурс архівних, рукописних і друкованих джерел, створених в Україні або інших державах – про Україну, її історію, економіку, культуру. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=UKRLIB>;
- ✓ **Словник.net** – найповніший та найактуальніший універсальний тлумачний словник української мови в мережі. Він містить понад 220 000 словникових статей та понад 20 000 фразеологізмів. URL: <http://www.slovnyk.net>;
- ✓ **«Interesting Literature»** – онлайн-бібліотека всього найцікавішого та захопливого про літературу. Тут ви знайдете цікаві факти і дослідження про письменників та їхню творчість, а також публікації в блогах, які прагнуть охопити найцікавіші аспекти літературного світу. URL: <https://interestingliterature.com/>

- ✓ **«Literary Devices»** – словник літературних понять, які допомагають оцінити, інтерпретувати та аналізувати літературний твір. URL: <https://literarydevices.net/>;
- ✓ **Ocaso Press Ltda** – сайт, який надає переклади, посібники, театральні сценарії, статті та поезію URL: <https://www.ocasopress.com/>;
- ✓ **«The European Library»** – вебпортал, що надає швидкий доступ до колекцій 48 національних бібліотек Європи:. Їх каталог нараховує понад 230 млн записів на 35 мовах, а також понад 24 млн сторінок повнотекстового контенту і 10 млн цифрових об'єктів. URL: <http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/>;
- ✓ **«World Digital Library»** – світова цифрова бібліотека (СЦБ), створена за підтримки ЮНЕСКО та Бібліотеки Конгресу США. СЦБ прагне поширити неангломовні та незахідні ресурси в інтернеті. URL: [https://www.wdl.org/en](https://www.wdl.org/en;);
- ✓ **Українська казка.** URL: [http://kazka.in.ua](http://kazka.in.ua;);
- ✓ **Українські видання у галузі філологічних наук у вітчизняних та міжнародних наукометричних, реферативних базах даних.** URL: http://library2.stu.cn.ua/na_dopomogu_naukovcyu/ukrainsjki_fahovi_vidannya_v_mizhnarodnih_bazah_danij/filologiya_naukovi_fahovi_vidannya_ukraini_u_vitchiznyanij_t_a_mizhnarodnih_bazah_danij/.

Під час вивчення творчості Івана Франка можна використати розробку уроку: [Розінкевич Н. «Украдене щастя» – соціально-психологічна драма. Конфлікт. Проблематика твору. Українське слово і сучасність. 2014. № 2. С. 11–19.](#)

Важливо на уроках української літератури говорити з учнями про те, що збереження навколишнього середовища є базовою цінністю розвитку людства й збереження людей як виду. Поглянути через художні образи та абстрактно уявити наслідки екологічних проблем нам допомагає художня й науково-популярна література, адже нові смисли метафорики формують мислеобрази, які мають більший вплив на свідомість і позасвідоме, й швидше втілюються в життя, ніж наукові теорії й припущення. В контексті сучасного літературного процесу на прикладі сучасної українсько-польської літератури розглянуто художню

репрезентацію екологічних проблем у статті: [Rozinkewycz N., Bracki A., Strategie opisu zagadnień ekologicznych i elementy ekokrytyki we współczesnej literaturze ukraińskiej. Świat i Słowo, 2022, 38 \(1\). S. 435–447.](#)

Щоб поділитися з колегами власними науково-методичними розробками, варто скористатися переліком наукових періодичних видань Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, які входять до Переліку наукових фахових видань МОН України категорії Б:

1. [The Modern Higher Education Review](#)
2. [Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету](#)
3. [Неперервна професійна освіта: теорія і практика](#)
4. [Освітологічний дискурс](#)
5. [Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка](#)
6. [Синопис: текст, контекст, медіа](#)
7. [Літературний процес: методологія, імена, тенденції](#)
8. [Studia Philologica](#)

У контексті вимог Державного стандарту базової середньої освіти та Стратегії розвитку читання «Читання як життєва стратегія» важливо на уроках формувати **інформаційно-цифрову компетентність**. З цією метою слід ознайомитися на порталі Університету Грінченка з **онлайн-сервісами**. URL: <https://kubg.edu.ua/informatsiya/spivrobitnykam/oholoshennia/7536-korysni-resursy-ta-servisy-dlia-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.html> та на сайті Цифрових сервісів для освіти України. URL: <https://mooc4ua.online/>.

Практичні рекомендації та методичні поради щодо застосування на уроках інноваційних технологій на основі онлайн-сервісів Canva, Genially, Figma, BookWidgets, Mindmeister, Bubbl.us та додатків штучного інтелекту DALL-E, Midjourney, Deep dream generator, Scroobly, Boomy.com, Hotpot, Story-AI та ін., спрямованих на практико-орієнтовану освітню траєкторію та на реалізацію текстоцентричного підходу у процесі формування вмінь, навичок і потреб щодо читання як обов'язкового компонента життєвої практики подано у статті: [Дика Н.](#)

Розінкевич Н., Формування інформаційно-цифрової та екологічної компетентностей на уроках української мови та літератури, *Перспективи та інновації науки*. Сер. : «Педагогіка», 2023, №13(31), с. 162-172.

Для онлайн-навчання корисним є **Wakelet** – інструмент для оформлення учнівських проєктів, для створення колекцій закладок, заміток, відео, зображень і документів. Тут учні можуть створювати проєкти самостійно, а також є режим колаборації. Достатньо вчителю створити таке посилання. Колекції, зроблені в Wakelet, можуть бути приватними, публічними або не включені до списку (напівпублічні).

Покрокова інструкція цього сервісу. Для початку потрібно зареєструватися. Перед вами відкриється робоче поле, де ви можете створити свою першу колекцію матеріалів. Для цього натисніть на синю кнопку «Створити колекцію» у правому верхньому куті екрана. Перед вами відкриється редактор колекцій. Ви можете дати назву своїй колекції, додати опис, а також – обкладинку та фон (для цього оберіть меню «Дизайн» у верхньому правому куті екрана). Після цього можна додавати потрібні вам медіаматеріали: текст; картинки; закладки з браузера; посилання на відео з YouTube; PDF-файли; пости з Twitter; посилання на файли з Google Drive, OneDrive, Cloud Express.

Готовою колекцією можна поділитися з іншими. Для цього натисніть кнопку «Поділитися» у верхньому правому куті екрана та оберіть варіант, який вам найбільше підходить. Наприклад, колекцію зможуть бачити всі, хто отримає посилання. Таким чином працювати із зібраними вами матеріалами зможуть як колеги, так і учні.

Ще одна корисна функція – вкладка «Досліджуйте», яку ви знайдете на лівій бічній панелі платформи. Там ви побачите колекції, створені іншими вчителями, тож зможете отримати чимало корисної інформації.

Ідеї роботи із Wakelet:

1. Створювати колекції навчальних матеріалів до уроків чи окремих тем.

2. *Створити віртуальний poradnik, у якому діти знайдуть відповіді на всі свої запитання.*
3. *Зібрати колекцію корисних матеріалів для батьків учнів.*
4. *Створити ознайомчу сторінку для новеньких.*
5. *Зібрати всі домашні завдання за рік та розділити за темами.*
6. *Створити окрему колекцію для різноманітних ідей школярів - діти матимуть можливість підвантажувати до неї власні цікаві матеріали.*
7. *Створити колекцію, де будуть зібрані матеріали для творчих робіт для більш активних учнів.*
8. *Зробити колекцію для вчителів, аби ділитися із колегами корисними матеріалами.*
9. *Створити власне портфоліо (або портфоліо для учнів чи класу).*

Powtoon – програма для створення інтерактивних анімаційних відео та презентацій. Вона пропонує низку стилів, таких як мультиплікаційний (cartoon), інфографіка, біла дошка (whiteboard). Завдяки наявності медіабібліотеки, шаблонів та різноманітних опцій, Powtoon є чудовим інструментом для створення коротких навчальних та маркетингових відео.

Покрокова інструкція цього сервісу. Для використання сайту необхідно зареєструватися. Для початку роботи з відео необхідно обрати або готовий шаблон (Template) або пустий Powtoon (Blank Powtoon) для створення повністю персоналізованого відео. Доступ до шаблонів можна отримати, клікнувши відповідну категорію – ролик для пояснення (explainer video), маркетингове відео (marketing video), відеоінфографіка (infographic video), презентація (presentation), відео реклама (video ads) – або перейшовши у меню «Templates».

У секції «My Powtoons» зберігаються усі створені відео та відео, що знаходяться в процесі роботи. Якщо Ви створюєте пустий Powtoon, Вам буде запропоновано обрати один з наступних стилів: Modern Edge (сучасний стиль), Whiteboard (біла дошка), Cartoon (мультфільм), Infographic (інфографіка), Real

(справжній). Обраний стиль впливає на те, яке оформлення елементів Вам буде запропоновано в процесі роботи над відео.

Стиль можна змінити, натиснувши на відповідну іконку у верхньому правому кутку панелі інструментів.

Панель справа пропонує різноманітні інструменти для роботи з відео: *Scenes* (сцени), *Background* (фон), *Text* (текст), *Characters* (персонажі), *Props* (предмети), *Shapes* (форми), *Images* (зображення), *Video* (відео), *Sound* (звук), *Specials* (тематичні пропозиції).

Часова навігація об'єктів на слайді відбувається перетягуванням елементів на шкалі часу. Тривалість показу слайда регулюється за допомогою кнопок +/- на шкалі часу.

Створені відео можна переглянути у розділі «*My Powtoons*», для переходу в який необхідно клікнути по напису «*Powtoon*» у лівому верхньому кутку робочої області.

Натиснувши на значок «*More*», можна видалити відеоролик (*Delete*), копіювати (*Duplicate*) та надати доступ до редагування іншому користувачу (*Collaborate*). Натискання на значок «*Edit*» поверне Вас до редагування відео.

Для розміщення відео в Інтернеті або завантаження необхідно натиснути значок «*Export*». У безкоштовній версії *Powtoon* можливо завантажити створений Вами *Powtoon* лише у форматі ppt-презентації або pdf-файлу. Якщо Вам необхідно завантажити Вашу роботу у відеоформаті, необхідно скористатися розміщенням відео на *Youtube*, а потім завантажити його звідти.

Перелік ресурсів, де можна знайти більше інформації про використання штучного інтелекту на уроках української літератури:

1. Як і для чого використовувати штучний інтелект на уроках літератури. URL: <https://naurok.com.ua/webinar/yak-i-dlya-chogo-vikoristovuvati-shtuchniy-intelekt-na-urokah-literaturi>;
2. 7 способів використання штучного інтелекту на уроках. URL: <https://m.youtube.com/watch?v=ttUUVzWJS1Y>;

3. ____ Як і для чого використовувати штучний інтелект на уроках літератури. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=K6Jdl4ezD5U>
4. Використання штучного інтелекту на уроках української літератури. URL:
<https://vseosvita.ua/library/prezentatsiia-na-temu-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-na-urokakh-ukrainskoi-literatury-776543.html>:
5. Ідеї застосування ІІІ на уроках української мови та літератури: URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=Wq4X3RexRek>.

Навчання має зацікавлювати. Проводити офлайн-уроки можна в літературних, художніх та історичних музеях Києва:

- ✓ Національний музей літератури України (вул. Богдана Хмельницького, 11);
- ✓ Національний музей Тараса Шевченка (вул.Т.Шевченко, 12 б);
- ✓ Музей книги і друкарства (вул. І.Мазепи, 21, корпус 9);
- ✓ Музей Шолом-Алейхема (вул. Велика Васильківська, 5);
- ✓ Музей мистецтв ім.Богдана і Варвари Ханенко (вул. Терещенківська, 15-17);
- ✓ Київська картинна галерея (вул.Терещенківська, 9);
- ✓ Національний художній музей (вул.Грушевського, 6);
- ✓ Національний центр народної культури "Музей Івана Гончара" (вул. І.Мазепи, 29);
- ✓ Центр сучасного мистецтва PinchukArtCentre (вул. Велика Васильківська/Басейна 1/3-2, блок А, Бесарабський квартал);
- ✓ Національний музей історії України (вул.Володимирська, 2);
- ✓ Музей «Київська фортеця» (вул. Госпітальна, 24 а);
- ✓ Національний музей Голодомору-геноциду (вул. Лаврська, 3);
- ✓ Національний музей історії України у Другій світовій війні (вул. Лаврська, 27);
- ✓ Музей історичних коштовностей України (вул.І.Мазепи 21, корпус 12).

Запропоновані матеріали відкривають широкі можливості для виявлення творчої ініціативи вчителя-словесника, місія якого – розвивати в учнів інтерес до

читання творів української літератури та формувати світогляд й естетичний смак, виховувати національно свідомого громадянина своєї країни.

Викладання української літератури – це мистецтво відкривати світ своїм учням, адже вчитель є посередником між текстом та своїми наставниками і від нього залежить, чи зможуть вони відчуті глибину і красу літературного твору, зануритися в нього та отримати максимум користі та задоволення.